

Pierre Dardot - Christian Laval

Bitmeyen Kâbus

Neoliberalizm Demokrasiyi
Nasıl Ortadan Kaldırıyor

Türkçesi: Ferda Keskin

İÇİNDEKİLER

Türkçe Baskıya Önsöz: Neoliberalizmin Metamorfozları

Kriz yoluyla yönetim	11
Halka karşı halkı bölerek yönetme	13

İngilizce Baskıya Önsöz: Yeni Neoliberalizmin Anatomisi

Yönetim biçimi olarak kriz	17
Trumpçılık ve faşizm	19
Liberal demokrasinin büyük bir krizi	23
Yeni neoliberalizm	25
Bir iç savaş yönetimi	26
Macron'un neoliberalizmi	28
Demokrasiye karşı hukuka başvuru	31

Giriş: Daha Kötüye Giderken..... 35

1. Krizler Yoluyla Yönetmek

Demokrasiye karşı oligarşi.....	43
Neoliberalizmin radikalleşmesi.....	47
Yönetim kipi olarak kriz.....	51
Savaş silahı olarak kriz	56

2. Neoliberal Proje, Antidemokratik Bir Proje

“Halkın egemenliğine” karşı	62
Özel hukukun hükümet ve devlet üzerindeki üstünlüğü	65
Demarşi veya özel hukukun anayasallaştırılması	67
Ordoliberal bir “ekonomik anayasa” fikri	70

3. Neoliberal Sistem ve Kapitalizm

Disiplinci rekabet sistemi	79
Neoliberal sistem ve sermayenin “yasaları”	84
Doğanın temellükünün sınırlarını hep daha öteye itmek	90
Özellik rejimi olarak sınırsızlaşma	94

4. Avrupa Birliği veya Normların İmparatorluğu

“Avrupa projesi”: Kökenler anlatısından tarihsel gerçekliğe	105
Mega piyasanın inşası.....	110
Avrupa Birliği'nin ekspertokratik yönetişi.....	116
Disiplin araçları olarak bütçe ve para.....	120
Avrupa Birliği hangi anlamda “toplumsaldır”?.....	124

5. Borç İlmeği

Yönetim aracı olarak borç	129
Yeni bir “egemenlik” anlayışı	132
Her şey mubah	136
Bir politik savaş mantığı.....	139
“Detokrası” ya da borç verenlerin egemen iktidarı	141
Borç batağındaki toplumlar	144

6. Neoliberal Oligarşik Blok

Radikalleşmenin aktörleri.....	151
Profesyonel politika ve neoliberal tahakküm	155
Sistemik yolsuzluk.....	158
<i>Corporate power</i> çağı	162
Bankaların ve üst yönetimin geçişi (<i>osmose</i>).....	166
Ekonomik uzmanlık ve gerçekliğin medyatik modellemesi	170
Oligarşik blok ve sağcı sol	174

Sonuç: Müştereklerle Deney Olarak Demokrasi

Solun tarihsel krizi	178
Ekspertokrasi karşısında müşterekler deneyimi	183
Demokratik bloğun stratejisi.....	186

Giriş

Daha kötüye giderken

Bu kitabı bir aciliyet hissiyle yazıyoruz. Vites yükseliyor. Toplumlarımızı olduğu kadar yönetilenler ile yönetenleri de derinlemesine dönüştüren ekonomik ve güvenlikçi süreçlerin belirleyici bir biçimde *hızlanışını* yaşıyoruz. Bu ritim değişikliği ister finans krizinden ister Avrupa'daki borç krizinden ister Suriyeli göçmenlerin gelişinden ister terörist saldırılardan isterse de aşırı sağın seçimlerde yükselişinden beslensin değişimin hâkim yönü aynı kalıyor. *Demokrasiden çıkışın* ivme kazanmasıyla karşı karşıyayız. Bu çıkışın birbirini tamamlayan iki veçhesi var: Bir yandan, yurttaşların toplumsal ve ekonomik haklarına yönelik oligarşik saldırının tazelenmiş kuvveti; diğer yandan, yine aynı yurttaşların sivil ve politik haklarına yönelik güvenlikçi düzeneklerin çoğalması. Bu iki veçhe, bir yanda “liberal” bir politika, diğer yanda ise “güvenlikçi” bir politika olmak üzere birbirinden ayrılan ve yönetenlerin şartlar ile seçim tarihlerine göre aralarında seçim yapabileceği iki “politika” ile ilgili değil. Hatırlatmaya gerek var mı? Bugün tekrarlanan “Güvenlik özgürlüklerin birincisidir,” formülü, Alain Peyrefitte’in başkanlığını yaptığı Şiddet Üzerine İncelemeler Komitesi'nin eseri olan 1977 tarihli *Şiddete Cevaplar* raporunda yer alır ve bu rapor adalet bakanı olmuş olan aynı Peyrefitte'in geliştirdiği Şubat 1981 tarihli Güvenlik ve Özgürlük Yasası'nın temelidir. Giscard d'Estaing sağıyla birlikte Fransız neoliberalizmi, “ileri li-

beralizm” ile devlet güvenlikçiliğini eklemlendirerek oldukça erken bir öncülük rolü üstlenmiştir.

Peyrefitte’in formülü, lafı fazla dolandırmadan güvenliği özgürlüklerin *birincisi* ile özdeşleştirerek bu eklemlendirmenin doğasını gizleme avantajına sahiptir. Aslında “güvenliğin” güçlendirilmesi için çağrı yapan, daha doğrusu, işleyebilmesinin vazgeçilmez koşulu olarak kendiliğinden “güvenlik takıntısı” üreten şey rekabet “özgürlüğü”, aktörler arasındaki azgın ve durmak bilmez yarışmacılıktır.¹ Zira emniyeti (*sûreté*) güvenlikçi mantık tarafından geliştirildiği haliyle güvenlikten (*sécurité*) ayırt etmek gerekir. Eğer emniyet 1789 Beyanname’sinde tanınan temel haklardan biriye, bunun nedeni yurttaşı keyfi olandan, en üst noktada devletin keyfilüğinden korumaya yönelik bir teminat oluşturmasıdır. Eğer Montesquieu ve Rousseau “politik özgürlüğü” “emniyet” ile özdeşleştirebiliyorsa, bunun nedeni tam da politik özgürlüğü, isterse özgürlüklerin birincisi olsun, *bir* özgürlük yapmamalarıdır.² Dolayısıyla neoliberalizmle birlikte güvenliğin zafer kazanması konumuzla ilgisiz değildir: Emniyet kişiyi devlet otoritesinin kötüye kullanımından korurken, güvenlik yalnızca

1 Foucault bunu gayet güzel göstermiştir: Güvenlik stratejileri liberal yönetimselliğin “öbür yüzü ve koşuludur.” (*Naissance de la biopolitique. Cours au Collège de France 1978-1979*. Paris: Gallimard/Seuil, 2004, s. 67. Türkçesi: *Biyopolitikanın Doğuşu, Collège de France Dersleri 1978-1979*, çev. Alican Tayla. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015, s. 56). Ticaret ve piyasa özgürlüğünü geliştirmek isteyen liberalizm için değerli olan şey, rekabet özgürlüğünü geliştirmek isteyen neoliberalizm için daha da değerlidir. Dolayısıyla, tüm bir “güvenlik/özgürlük oyunu” vardır ve bu oyunda söz konusu olan şey çıkar ayrılığından doğan tehlikeler bakımından güvenlik ve özgürlük ile özgürlüğe hakemlik yapmaktır.

2 Montesquieu *Yasaların Ruhu*’nun XII. kitabının 2. bölümünde, Rousseau *Toplum Sözleşmesi*’nin II. kitabının 4. bölümünde.

devletin hakemliğiyle ilgilidir.³ Aslında söz konusu olan, son otuz yıldan bu yana devam eden ve “krizler” zincirindeki halkaların birbirine gitgide yakınlaşmasıyla hızlanan temel bir yönelimdir. Bu yönelim benzeri olmayan bir rasyonaliteden ileri gelir: neoliberalizm. İlkesi itibarıyla neoliberal politik akıl, gerçek iktidarı yurttaş kitlesinin aleyhine en güçlü ekonomik aktörlerin elinde yoğunlaştırarak nüfusun güvenliğini elinden alır ve onu disipline eder, demokrasiyi etkisiz kılar ve toplumu parçalar.

3 Bu bakış açısından, güvenlik buyruğunu hukuki denetimin üstüne taşıyan olağanüstü halin anayasallaşması veya içeriğinin sıradan yasa kaydolması, yurttaşların *güvenliğine* ciddi anlamda zarar verir.